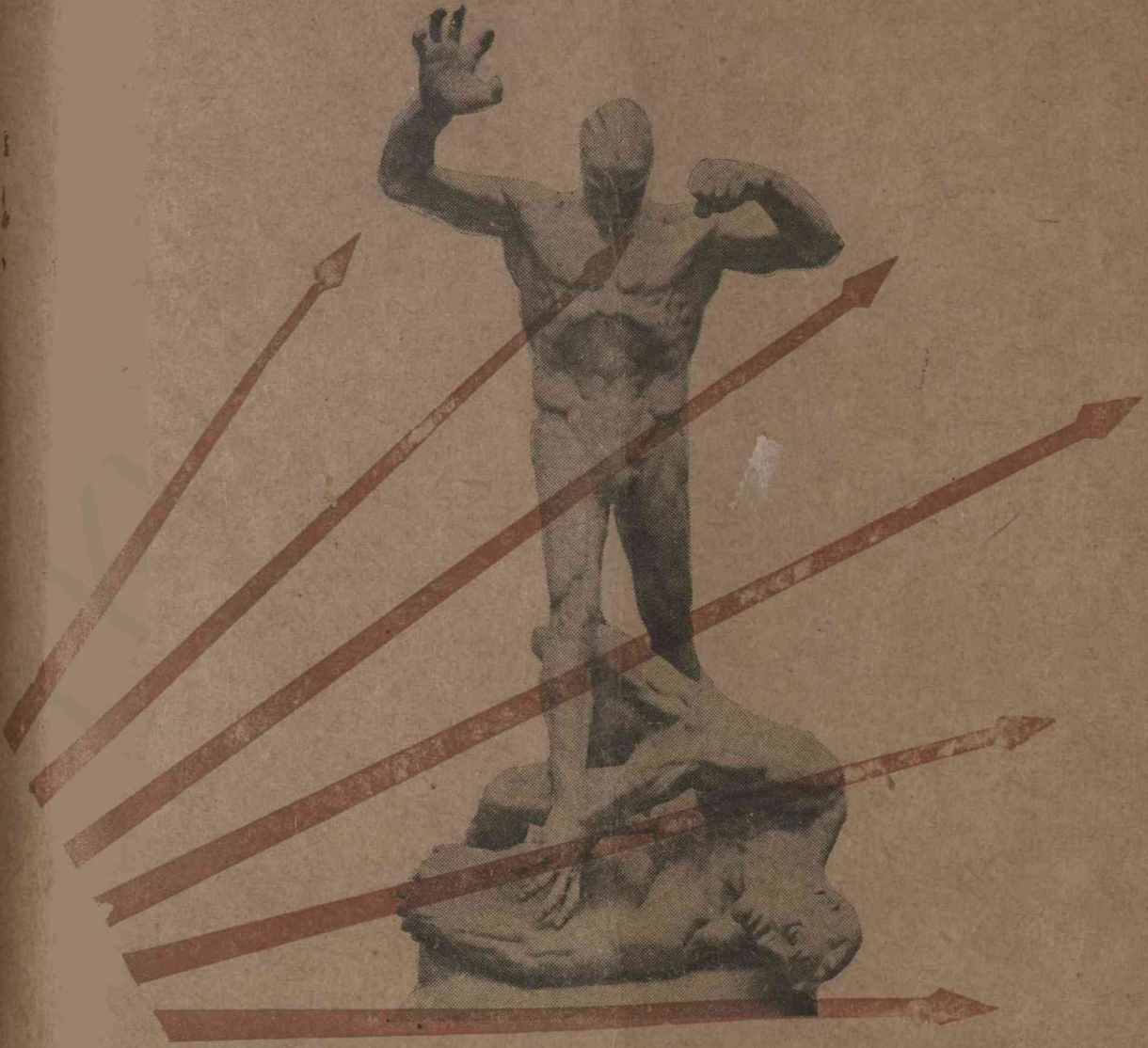

TASPINAR

Sayı : 41

24 - MART - 1936

17/9/1936

İÇİNDEKİLER.

Afyondan Akdenize.

Soy Adı.

Göçmen yerleştirirken.

Afyonlu Büyük Ozan.

Mimar koca sinan eserleri.

Firikya ve Anadolu'da durumu.

Şekisper.

Sami Akyol.

Yusuf Mazhar Aren

Sedat Çumralı.

E. Â. Gökpınar.

Süleyman Gönçer.

A. Zeki Ökmen.

H. Hilmi Ersan.

ABONE :

Seneliği [120] kuruş. Abone için Halkevine baş vurmalıdır.

İmtiyaz sahibi : Ahmet Sami.

Neşriyat müdürü : Sami Akyol.

Basıldığı yer : Afyon - Doğan Basımevi.

TAŞPINAR

Cilt : 4.

Sayı. 41.

Afyon Halkevi Tarafından
Her ayın ondokuzunda çıkarılır.

İdare Yeri : Afyon Halkevi.

24 Mart 1936.

Büyük yazadıcının; İlimize Onur, Genlik ve Bayındırlık getiren; Büyük yapıcısı sevgili büyüğümüz İsmet İnönü'nü ve onun erdemli yazdıcısı sevgili Çetin Kaya'yı « Taşpınar » Afyonun özbenliğinden tağan tükenmez saygılatıyla selâmlar.

T. P.

Afyon'dan Akdenize.

Sami Akyol.

Yılları çetin yollarda kilometrelerle koşturan bu başarılar ulusal yönetge ile yurda giren ulusal ekonominin ulusca ayakta durmamızın, dermanımızın temelini kurmuş oluyor. Yurdun verimli toprakları üzerinde batıdan doğuya, güneyden kuzeye, denizden karaya, karadan denize koşan demir yolları ulusun candamarları, yurdun nefes borularıdır. Bu çelik ağlarla örülen ve birer canlılık, varlık anıtı halinde yurdda yükselen bacalarla yeni Türkiye ne canlı, ne heybetli bir görünüştür.

Bu yollarda müstemlikecinin kazması işlemedi. Altı, Türkün şanlı medeniyetinin anıtları, üstü Türk varlığının eşsiz kahramanlıklarıyla süslü bu topraklarda yabancı sermaye sürfesini serpemedi. Bütün yapılanlar Türkün enerjisi, Türkün parası, Türkün kafası, Türkün emeğidir. Yapılanların sayısız kıymetini görerek, bilerek doğan sevincimizin başı bu işin milli oluşundadır.

Bir nusun hayatında çok az ve çok küçük görülen bir zaman içinde her yönden yaratılan, başarılan ve her biri tek başına bir ulusa ün vermeğe yeten işlere kısa bir göz altınca (Türküm!) dedikten sonra ne harikalar yaratmağa kadir olduğumuzu görüyoruz da acuna Türk geldiğime sonsuz ve sönmez bir sevinç duyuyorum.

17 Milyon tek bir kalp, tek bir varlık halinde Türk sıcaklığı ile ayakta durmaktadır. Ve 25-Mart-1936 da Afyon'dan Antalya'ya, Yayladan bizim Akdenize koşacak tren 17 milyona yeni bir bayramı müjdeliyecektir. 26 Ağustosta Kocatepeden gürliyen (İleri!) kumandası işte böyle başarıdan başarıya koşarak, zaferleri kovalyarak ulusu yürütüyor.

Atatürk yolunun Baş Yolcusu Büyük İnönü! Bu gün Afyon'da o eşsiz kahramanın o şanlı şefin kumandası altında yarattığın eserlerin içindesin.

Duyduğun büyük sevinci yazamıyorum amma ben de duyuyorum. Kanında aynı kanı, kafasında aynı ülküyü taşıyanların duygusunu duyuyorum.

Eserlerinin yanında, Atatürk yolu üzerinde seninle ve senin değerli çalışma arkadaşlarınla bir arada bulunmak kıvancı sevincimizi coşturuyor, taşıyor.

SOY ADI.

Yusuf Mazhar Aren

İnsan tiynetinde -hotkâmlığın bir parçası, medeniyet saiki, terakki amili olan- bir haslet daha vardırki dilimize, (Neslini gütmek) diye çevrilebilen -Postréomanie- dir.

Posteromani içtimî hayatta erkeğin kadına mevki vermesine, zaif olan o mahluku eş tutarak korumasına, onu kıymetlendirmesine de sebep olur...

Posteromani aile ocağının prensipidir... Bu prensip dışının kuvvetini artırır ve kadının erkek tarafından tesirini kabul ettirir. Bu haslet yüzündendirki insanlık medeniyet denilen karışık işinde devam eder ve medeniyetin ağır yüklerini taşır... Posteromani şudur ve kadından ziyade erkeklerde münkeşiftir:

[Kendi etinden, kendi ruhundan hasıl olmuş bir mevcude temellük]

Posteromani hasabile ve bu hissi tatmin ihtiyacile yapılan kanunlar ve dinlerde temel olan hükümlerden başka anâne ve ahlaklarda kâfi gelmediğinden her millet en heyecanlı edebiyatını, her aile en gizli esrasını hep buna istinat ettirir....

* *

Posteromaninin aleyhinde bulunanlar, bunda mahzur görenler çıkmıştır. Bunlarda alelekser sosyalizm okuluna mensup olanlardır.... Fakat bu his insanlarda o kadar köklü ve belkide o kadar tabiidirki kendiliğinden değişmesi mümkün ve değiştirilmesi kolay değildir; bu günkü kurum hayatının düsturu, bu günkü insanî ve siyasi teşkilâtların tebellür etmiş plânı hep buna göredir...

* *

Posteromani ile nefsimizden -etimizden ve ruhumuzdan- hasıl olmasını istediğimiz ve derin bir aşk ve geniş evham ile etimizden ve ruhumuzdan hasıl olmamasına karşı gelmek için hatta cebbarlık, gaddarlık bile irtikâp eylediğimiz çocuklarımızın ve onla-

Yurdun verimli ve önemli bir bölgesini verimi ve önemi artıran demir yoluna kavuşturan C. H. P. Hükümetini bu yolun başında saygı ile anarız.

Yeni yol yurda ve yurddaşlara kutlu olsun.

[rın çocuklarının -neslimizin- girdikleri kurum içinde denize düşmüş bir katra gibi gaip olup gittiklerini görüyoruz.

Bir çok memleketlerde asırlardan beri sürüp gelen aileler (Soy adı) sayesinde bir birini tanır ve bir kökten çıkan dallar belli olur...

Millî hüviyetimizi tesbit eden Türk ismimizden ferağat etmeği imkânsız görmezmiyiz?....

Halbuki aile ismi kullanmağı çoktan beri ihmal etmiş ve aile ismi kullananlarımız azalmıştı. Siyasî varlığımızın kalkındırılması kadar içtimaî bünyemizin kuvvetlendirilmesi yönünde inkılâplar, islahatlar yapan Cümhuriyet hükûmeti millî benliğimizin mütemimi olmakla pek önemli bir şey olan (Soy adı) üzerine bir kanun yapmış ve her aile başkanı Türkün bir soy adı almasını zarurî kılmıştır.

Bu iş için konulmuş olan müddet tükenmekte olduğu halde yurddaşlardan bir kısmının ihmal yüzünden hala soy adı almadıklarını biliyoruz.

* *

Soy adı kanununun koyduğu müddet bu sene Temmuzun ikinci günü biteceğinden o zamana kadar seçeceği soy adını nüfus kütüklerine kaydettirmiyenlerden beş liradan on beş liraya kadar ve bu işin ifasında ihmal gösteren Uray işyarlarıyla muhtarlardan ve ihtiyar hey'etleri üyelerinden on liradan elli liraya kadar ceza alınacaktır.

Bazılarımızın bir soy adı seçmekte gösterdiği ihmalin bu veçhile cezalandırılmasında yüksek bir mana vardır....

Bu mana nedir?

Karakteristiki (Türk) ismini taşıyan asil ulusumuzu toplu bir aile haline getirmek olan Atatürk inkılâbının, bu büyük ailede yer tutan küçük aileleri birer şahsiyet sahibi etmesidir.

Bu, bizi yaşadığımız kurum içinde varlık sahibi edecek bir iyiliktirki - içimizde bundan istifade etmiyenler olursa- menfaatini tanımayan bir çocuğa yapılacak bir ceza tatbik olunacaktır.

Kanunun hedefleri bizim hissimizde uygundur.

Kimden geldiği belli olmıyan çocuklara (Piç) denilir...

Kökü belli olmıyan nesillerde -ileride- böyle ürkünç bir isim verilmeyeceği ne malûm?... 84

GÖÇMEN YERLEŞTİRİRKEN DÜŞÜNCELERİMİZ

Sedad Çumralı.

Cumuriyet hükûmeti; devlet ve siyasal bakımdan pek ağır bir yük altındadır. Türk tarihinin geçmiş devirlerinde hiç bir hükûmet bu günkü mana ve mahiyette böyle büyük bir yük altına girmemiştir. Doğudan batıya büyük bir sel halinde akıp gelen köklerimiz acunun dört bir tarafına dağılmış, yerleşmiş, yurd tutmuştur. Her yerde ve her tarafta bizden ve bizim kanımızdan Türkler vardır. Osmanlı hükûmetleri muhtelif siyasal ceryanlarla birlikte kuvvetli din tesirlerinde altında kalarak milliyetçiliği körlettiği, öldürdüğü devirlerde bu öz nesilde tamamen unutulmuş ve bulundukları yerlerin hars ve kültüründe terk edilmiştir. Batıda da bunun aksine olarak rönesansdan sonra din düşünceleri yerini kuvvetli milliyet düşüncelerine bırakmıştır.

Aynı kandan olanlar bir ülküde toplandıkları gibi sınırları içerisindeki yabancılarıda temsil etmeyi esaslı devlet işleri arasına sokmuşlardır. Geçmiş osmanlı hükûmetlerinin ilgisizliği neticesi olarakta üzüntü ile açıktan söylemelidirki dış ellerde kalan bu öz nesil millet ve ırk mefhumlarını belirten dil, anane ve ortaklık duyguları kaybetmişlerdir.

Bu hal bu gün ana vatana dönen ırkdaşlarımızda olduğu akdar 1870 günlemecinde ve daha sonralarıda Rusya'dan gelen göçmenlerde; daha yakın bir mazide balkan savaşı felâketinden sonra gelen soydaşlarımızda da bu manevî özlerini tamamen değilsede mühim bir kısmını gaybetmişlerdir. Bu acı olsada söylenmesi lâzım gelen açık ve çıplak bir hakikattir. İlgilendiğimiz bu ko-

Torunlarımıza köklerini tanıtmak için soy adımızı almak içtimaî ödevimizdir?...

Posteromani yalnız evladı değil, ahfadı ve ensalide içine almalıdır. Bu hissi temamlı münkeşif olmıyan insana eksik insan, hatta mütereddi insan denilebilir.

Soy adınızı almadınızsa durmayınız alınız, ve soy adı almıyan bir kimse görürseniz onuda buna sevk ediniz. Bu hepimizin ailevî ve millî ödevimizdir. 85

nuda yurdun ayrı ayrı parçalarında yaptığımız incemelerden en-
diğimiz görgüye dayanarak söylerimki; ana yurda geleli elli yıl
geçtiği halde hâlâ bir tek kelime Türkçe bilmiyen ve konuşmıyan
Türkler vardır. Türklüğünde hiç kuşku olmıyan bu yurddaşlarda
asla suç yoktur. Bu işin mes'uliyeti gelişi güzel göçmen yerleş-
tiren hükûmet adamlarındadır. Bu itibarla yokarıda söylediğimiz
gibi Cümuriyet Hükûmetide pek ağır bir yük altındadır. Büyük
şeflerimizin bu işi lâıyk olduğu önemle başaracağına inanımız bü-
yüktür. Alınan tetbirlere göre bu iş başarılımış bile.

Bu konuya temas etmişken yukarıda söylediğimiz acı hatıra-
ların verdiği üzüntü ile bir iki noktaya işaret etmiyi faideli bu-
luyorum: şu cihetide derhal göz önüne koymalıymki göçmen
yerleştirmek devlet; siyasal ve sosyal bakımdan pek güç ve girift
bir iştir. Objektif ve teorik düşüncelerle kat'i esaslar konamaz.
Fakat Osmanlı hükûmetinde bu işte tuttuğu yol pek sakat ve
göçmen getirip yerleştirmekten beklenen faidelerdende uzaktı.
Bu sistemin bu günkü sosyal hayatımızdaki yanlışlıklarını sayar-
ken yeni göçmen yerleştirmede gerekli olan hususat kendiliğinden
meydana çıkacaktır.

Birkez; uzun yıllar yabancı hars ve kültürünün tesiri altında
kalan bu soydaşlarımızın millî benlik ve hüviyetlerinden bir çok
esaslı vasıflar kayıp etmişlerdir. Bu alanda bir hakikat iken kö-
me köme bu göçmenleri illerimizin boş taraflarına yerleştirmek
ve onları eski hallerinde bırakmak hataların büyüğü idi. Bu se-
beplerdirki yukarıda söylediğimiz gibi elli yıl geçtiği halde hâlâ
Türkçe bilmiyen ve konuşmıyanlar pek çoktur.

Sebepler: göçmen getirmekten gaye yalnız boş yer doldurmak
ve nüfusu çoğaltmaktan ibaret imiş gibi bunları kuş uçmaz; ker-
van geçmez yerlere iskan ederek oldukları gibi bırakmaktır.

Anadolu'nun muhtelif illerine bir göz atarsak âdet: an'ane
dil gibi içtimaî birliğin temel taşlarında dahi hoşla gitmiyecek
ayrılıklar vardır. Bununda sebeplerini araştırırsak ikinci büyük
kusur meydana çıkar; temsil.

Cümuriyet devrimlerine gelinceye kadar yukarıda söylendiği
gibi devletin esaslı siyasalarından biriside din birliğinin millî bir-
liğe üstün tutulması idi. Bu düşünce esas olunca milliyet ülküsü-
nün körletilmesi neye bağlı ise o yapılmıştır. Bu kötülük sonucu.

AFYONLU BÜYÜK OZAN ABDURRAHİM

- Hayat ve Eserleri -

7

Edip Â. Gökpınar.

Abdurrahim babası ve soy adı -küçüklüğü- Afyon'dan dışarıda
Abdurrahim va Akşemseddin - Afyon'a dönüşte Abdurrahim - ozanın aile
dirliği ve biricik kızı - vakfettiği kitapları, eserleri - kendinden
sonra gelenleri -hükümler...

Evvelkiler : 29, 32, 33, 37, 33, 40 ınca sayılarda.

Ozan «4198» beyitten ibaret olan vahdetnameyi, «Mevlut»
sahibi Süleyman Çelebi gibi, türkçeye, halk diline en uygun ve
kolay vezin olan 11 heceli «failatün, failatün, failat» ile yazmıştır.

Eserde hareket noktası tasavvuftur. Fakat halkın, faydasını
sağlık ve refahını amaçlıyan ve bu günün zevkine muvafık düşen
pek çok parçalar vardırki biz elden, geldiği kadar, tasavvufa ve
onun kural ve metotlarına ait olanlardan ziyade herdem taze ka-

olarakta yurdun dört köşesinde Arnavut, Boşnak, Çerkez, Kürt,
Gürcü gibi aynı özden oldukları halde ayrı unsurlar yer almıştır.
Ve halâda bu manasız etiketlerle yaşamaktadırlar. Bunları sosyal
bakımdan ilmi manada temsilden ziyade millî varlık ve benlikleri-
rini öğretecek ufak bir ışık gösterilmemiştir. Bu büyük millî gü-
nahta Türk uyanıklarının biridir. Göçmen yerleştirirken bu ülküyüde
birinci plâna alarak konuk soydaşları asli unsur ile karıştırmak
ve kaynaştırmak pek yerinde bir hareket olur.

Göçmen yerleştirirken ekonomik düşünceleride ihmal etmemek
gereklidir. Osmanlı hükûmetinde yerleştirilen göçmenler pek ge-
lişi güzel iskan edilmişlerdir. Cidden san'atkâr olanlar dağ baş-
larına: çiftçi ve koyuncularda İl ve Kamunlara yerleştirilmiştir.
Hele münferit iskan şekli esas tutularak şu ilçenin hududundan
biraz; bu köyün merasından bir kısım alarak bu göçmenlere ve-
rilmesi mal canın yongasıdır diyenler arasında kapadılması müm-
kün olmıyan ihtilaflar, gavğalar ve ayrılıklar doğurmuştur. Hangi
taraf kuvvetli gelmişse diğer tarafı yerinden yurdundan etmiştirki
hiçte arzu edilmıyen bir hal baş göstermiştir. Şu dertleri döke-
rek göçmen iskanında göz önünde bulundurulması faideli görü-
nen hususatı alana koyabilmişsem kendimi mutlu sayarım.

lan kısımlarından seçeceğiz. Hususiyle kitabın tamamını bu sütunlara nakletmek imkânında yoktur. Biz ozanın tasavvuf ve iytikat telakkilerini «hükümler»e bırakarak burada, yalnız iyi örnek vermekle iktifa edeceğiz.

Kitabına, ozan münacaat mahiyetinde bir yazı ile başlar. Ozan burada gözüne sık sık tasavvuf gözlüğü takmakta.. İfade-sindeki samimiyet, sadelik ve güzellik, fikir ve hislerindeki derinlik itibarile bugün bile zevkle okunacak parçaları ihtiva ediyor.

Tanrıyı Nasıl Tanıyor, Tanrı Neler Yapıyor : [29]

Canların içi ve tışı ol dur ol;
Ol dur ol! herneki dirsem ol değül!

—
Ol görür kamuyu görmezler özin.
Kendi gözidir gören kendi gözin.

—
Rahmeti bağında birdir har ü gül.

—
Huşk ağaçtan ter yemişler getirir,
Kara dikenden kızıl gül bitirir.

—
Bir kulun bıçkıyla sertapa biçer,
Bir kulun başına urur tac'zer.

—
Birinin ferhan geçer daim demi.
Birinin canin yakar yokluk gami.

—
Birinin eğninde sincabi samur,
Biri aster don bulamayup tenur.

—
Mahi şemsin kıldı nurunden munir.
Gâhi nur andan artar gâh erir.

Tanrıya Hitap ve Ondak Dilekleri :

Cümle şeyden hazretine rah'dir.

—
Cümle şey senden vericidir nışan.

—
Layık olmadımsa yarap sa'na ben,
Sa'na layık olanı kıl ba'na sen!

[29] Şiirlerinde ozanın şive ve ifadesini aynen muhafaza etmeğe çalışıyoruz.

Tarihsel araştırmalar:

Mimar Koca Sinan'ın Bolvadın'daki Eserleri.

Süleyman Gönçer.

Türk san'at tarihinin en yüksek üstadı olan Koca Sinan'ın hayat ve eserleri Türk Tarih Kurumu tarafından toplanarak bir kitap halinde yayılacaktır. Bu çok önemli ve unurlu konuda bizim de küçük bir emeğimizin geçmesi fırsatını bulduğum için çok seviniyorum. Tarih bilenlerce bellidir ki Mimar Sinan'ın çağı Türkiya'da en yüksek san'at ve refah çağıdır. Bu çağda acunun sayılı zenginlerinden olan büyük vezir Rüstem Paşanın bir çok yerlerdeki hayır eserleri arasında Bolvadın ilçemizdeki eserleri de sayılabilir. Rüstem Paşa Mimar Koca Sinan'a Bolvadın'da bir cami, bir hamam ve bir de çeşme yaptırmıştır. Cami şimdiki çarşı camisi yanlarında idi, ne yazık ki harap olunca değer bilmiyen

Çün adım Abdurrahim okur umen
Nola, fazlından eğer rahmet umam!

—
Beni bu aludelikten pak, kıl,
Pak olanlar ayağında hak, kıl!

—
Her cevirden canımı azad kıl,
Huzni defet canı gamdan şad kıl!

—
Çun harabım külli ma'mur et beni,
Hila'tı fazlıyla mesrur et beni!

Tanrı Sevgisi ve Aşkının Derinliği :

Bezl'kılısam bende bin bin olsa can,
Zerrsei şükranesi olmaz tamam.

—
Bilmezem ben benliğim şöyle kemim,
Kandayım; ya var mıyım, ya kimim?

—
Ol mudebbir bende yoktur akl'u huş
Canı kıl aşkın meyninden badenuş.

(Arkası var.)

istibdat çağının mutaassıp halkı camiye genişleteceğiz diye bu değerli eseri yok etmişlerdir. Şimdi artık bu eserden güzel bir öykü kaldı. Evet bize caminin bu öyküsünü büyük Türk gezgini Evliya çelebi veriyor. Çelebi Seyahatnâmesinde Bolvadin'daki camilerden söz aşarken "Rüstem Paşa Camii Mimar Sinan eseri- dir, roşen mâbettir,, diyor.

Çeşmesini beyhude yere aramıyalım oda öykü olmuştur. Yalnız elde çeşmenin yazılı taşı kalmıştır. Çarşı Camisi son cemaat yeri temelinde olan bu taş beyaz mermer ve yazısı şöyledir:

1- *Makbolü Şah Süleyman Rüstem veziri âzam*

Mislin getirmemiştir dünyaya İbni Adem

2 - *Bu cayı dilkeşinin (olmamış gurobu?)*

Aynı Hayata benzer akuttı abı hurrem

3 - *Anıldıkça nâma hayrile bile densün*

Bu çeşme şara trrah «Abı revanı Rüstem»

[960 göç senesi]

Şu yazı çeşmenin de güzel bir mimarî eser olduğunu anlatıyor. Hamamî çarşı içinde ve pek şirindir. Mimarî değerini gösteren plânı bu sayıda bulacaksınız. İşte Rüstem Paşanın Bolvadin'da Mimar Sinan eliyle ruhuna hediye ettiği biricik eser... Onun Mimarî etüdünü yapmak bana düşmez.

Mimar Sinan Balvadin'a yalnız bu eserlerini yapmak için gelmiş değildir. Resmi ödevi Hassa mimarlığı olan Sinan daha çok orduda çalışırdı. Ordunun önünden gider geçeceği yolları köprüleri onarırdı. İşte Bolvadin'da böyle bir ödevle gelmişti. Bağdad'ı ve Tibriz,i almağa gidecek olan Osman'lı ordusu Bolvadin'dan geçerken irkilmemesi için Akar çay üzerindeki Kırk Göz köprüsü Mimar Sinan eliyle onarılmış yeniden bir köprü daha eklenmiştir. Kırk Göz 375 metre uzunluğu ve 64 gözü ile çok

(Sonu 95 inci sahifede.)

PHRYGIEN (FIRIKYA) VE ANADOLUDA DURUMU

YAZAN

Dr. Erich Brandenburg

[3]

ÇEVİREN

A. Zeki Ökmen

Buna karşılık "Yazılı Kaya,,nın Arslan mezarı eskiliği yönünden daha önemlidir. Genel olarak Midas şehri diye adlanmıya çalışılan kayalıklar pilatosunun güney sırtında yukarı kısmı üç köşe şeklinde sonlanan bir kaya yükselmektedir, uzaktan bir köylü evinin çatısı şeklini hatırlamaktadır. Önde bir kapı bulunmakta ve buradan mezara girilmektedir. Görüldüğü gibi bunun aşağısı yukarısına göre daha geniştir. Bu mezarın hakikatan enteressan şekilli resimleri çok yazıkki aşınmalarla çok zarar görmüş ve alt kısımda da özel olarak aşınma ve yıkılmaların kuvvetli izlerinin görüldüğünü önceden işaret etmemiz gerektir. Bu arşitekt san'at eserlerinde kapının sonunda bulunan bir arslanın başı boynu ve vücudun arka kısmı açıkca görünmektedir. Buna karşılık bacaklar hususiyle arka pençeler temamiyle aşınmış ve bozulmuştur.

Bu çatı şeklindeki kayanın batı yönünde dikkate çarpan dört ayaklı şeklin üzerinde görünen bir kabartma vardır; bu dört ayak ortasında ve karının altında görünen ayaklardır. Bu dört ayaklı şekil bir biniciyi taşıyor demektir. Bu binicinin ayaklarından biri hayvanın ayakları arasından açıkca tanınmaktadır. [9] (Resim 6.) Aynı zamanda bu binicinin göksü ve sırt çizgileride görünmektedir. Binicinin uzun bir şeyi, meselâ bir mızrağı attığı da olağan şeydir. Binilen hayvanın boyunun zaif taslak çizgiler içinde kafanın şeklide görülmektedir. Bu kafa şeklinden burada bir arslan yapılmış olduğu ortaya çıkar. Bu biniciuin üzerinde iki nisbetli uygun resim vardır. Fakat bunlar açık bir şekilde bulunmamaktadır. Bizim burada iki ar izerinden tanıyabildiğimiz sonuç Eti arının katagorisi altında bir style dokunmaktadır. Buna

[9] Profesör Perrot taslak çizgiler üzerinde bir gölge resmine göre yapılan enteressan bir resim yapma tarzına dikkati çekmişti. Bu ilksel san'atte kullanılan bir araç idi.

göre bir binicinin en eski tasviriyle ilgilenmiş bulunuyoruz. Burada âdi bir binicinin sözü geçmediği, binilen hayvanın bir arslan olmasından çıkartılabilir. Onun üzerinde görülebilen adamı, o halde bizim Eti arı izerlerinde bildiğimiz gibi, Allah (Mâbut) olarak görmemiz gerektir. Zira mâbutlar çoğun yaban hayvanlarında, arslan ve parsler üzerine oturtulur. Arslan üzerindeki binicinin mızrağını tehditle atması İlâhın mezara kötü niyetle yaklaşan her bozucu ve aşındırıcıyı korkutmak ve ölünün istirahatini korumak içindir. Bunların tıbbı Büyük Arslan taştaki karşılıklı arslanlar ve aynı şekilde yıkılmış mezardakilerde olduğu gibi dinsel bir gayesi vardır. Bu mezarın üzerinde kalmış olan bir Firik oyma yazısının kâfi olmıyan kalıntıları bu izerler üzerinde çok eski zamanlardan kalmıştır. Geometrik (Hendesî) anıtlar üzerindeki oyma yazılar genel olarak aynı şeylerin tarihleşmesi için ortaya konamıyor. Zira bütün bunlar her hangi bir yenileşmede isbath olarak öğrenilmesinde pek geç kalmıştır.

Midas şehrinin batıya doğru iki saat uzağında Yapıldak adıyla anılan küçük bir yerde anıtları kısmen daha sonraki zamanlardan kalma bir kaç enteressan mezarla küçük bir kale bulunmaktadır. Burada her şeyden önce "Buğalı Mezar," adıyla anılan mezar bizi ilgilendirmektedir. Kal'enin hemen 5 metre geniş, kenarı taşlı iki avlı olarak oyulmuş sarp bir yokuşla inen kaya kenarında bir nevi pençere ile sonlanmış. Bu pençere çerçevelenmiş ve üzerinde yüzü kabartmalı bir üç köşe çatı yapılmıştır. Bu üç köşe çatıda pek bozulmuş iki hayvan resmi vardır. Bunlar bir (Phallos)un [10] iki yanında durmakta ve öküz olduğu zannedilmektedir.

Bu resim tanılabildiği kadar Eti arı izeri karakterini taşımakta ve bu Fallos Büyük Arslan taşta söylediğimize benzemektedir. Oradaki arslanlar gibi buralarda da buğaların dinsel önemi vardır. Onlarda mezarı tâcizcilerden tehditle çevrilmiş boynuzları ile koruyacaklardır. Aynı buğa tasviri Kümbetteki Akrapolun önündeki Arslanlar mezarında da vardır. Bu mezarı; bizim ilgilendi-

[10] Phallos Yunan'ca bir kelimedir bütün doğu uluslarında yaratıcı tabiatın senbulü olarak kullanılan ve Dionysos ilahi için dinsel kutlulamak maddesi olan erkeklik uzvudur.

ğimiz Fassatlardan çok daha yakın zamana ait olduğundan dolayı, incelememizin çevresi içine çekmek istemiyoruz. Bununla beraber Kümbetteki mezarın giriş yerinin sağ tarafında bu tarzdaki bir buğanın kafası ve sırt kanburluğu tanınmaktadır. Aynı tarzda fakat bozulmuş ve kasıtlı olarak parçalanmış bir kabartmada Meros denilen yerde bir mezar ininde bulunmaktadır. Benim Firikyada biricik tanıdığım bu buğa kabartmalarının Miken buğaları ile her hangi bir ilişkisi var olup olmaması elde bulunan maddelerin boşluğu dolayısı ile güvenle kabul edilemez. Fakat bu imkânsızlık karşısında da yine Miken dininde bu kutsal hayvanın dinsel karakterini ortaya çıkarır. Eski araştırmacılar burada bu tarzda sırtlı öküzlerin bulunabileceğine şaşırmışlardır. Zira buralarda bu tarzda bir hayvan ırkının bulunuşunu bilmiyorlardı. Fakat dikkatli bir görüşten ve incelemeden sonra genel olarak koyu renkte sığırların seyrek olarak rastlanan buğaların Anadolu ırkında bu kanburluğun taşındığı saptanabilir. İneklerde ve öküzlerde bu yoktur.

Yapıldak'taki mezarın içinde tavanı anlatmak gerektir. O bir ahşap evin içine benzetilmiştir. Üç köşe şeklindedir ve pençereye karşı olan yönde yüzü kabartmalı üç köşe şekilde bir destek yapılmıştır. Bu suretle Ege denizi sahillerinden Mezopotamya'ya kadar ar evrimlerinin enteressan bir ara istasyonu teşkil etmektedir. Anlatılan izerlerin yakınlarında bulunan daha yakın zamana ait bir kaç Fassat daha sonraki bir san'atin bütün alâmetlerini göstermektedir. Bütün bunlar mümkün olan dekorasyon motiflerini hep bir arada değerlendirmiştir. Bundan böyle araştırmacının vazifesi bütün yeni anıtları saptamak ve styl kritiği noktasından incelemek olacaktır.

*
*
*

Bu anıtlarda mezarın ereği tememiyle açık ve parlak olarak konuşulduğu gibi bütün mezarlarda da görüldüğünden dolayı ilgiler, genel olarak dört köşe süslerle bezeli anıtlardakinde başka türlü ve daha karışıktır. Bunlar san'at tarihlerinde kısaca anlatılır. Zira bunların ön satırları Maiandr süsleriyle bezenmiştir ki bunlar belli bir dört köşe düzeme götürülebilir. Her ne kadar

resimli anıtlar içinde ölünün evi yaşıyanın evinin bir benzeri olarak canlandırılır. Fakat onun dış süslerinde yalnız dini olursada bu ilgiler diğer sınıflardada o kadar açık ve parlak olarak görünmüyor. Reber'in özel olarak arkeolojik alanda incelemeleri ile geometrik anıtların ahşap evleri canlandığı saptanmıştır.

Bunlar açıkca üç köşeyi taşıyan ve bu üç köşeyi bir çok hallerde içeri doğru kıvrılmış arşitekt bezemelerle süsliyen iki direği; bu günde kuzey Almanya'nın bazı köy evlerinde üstü beygir kafaları ile sonuçlanıp iki haçvarı çaprazlaşan hatıllar gibi gözük-mektedir. Direkler ve üç köşe çatının direkleri çoğun dört köşe modellerle süslenir ve bunun dışarıdan desteklendirilmiş ahşap bir evin benzeri olması gerektir. Ufkî bir direk büyük bir dört köşe teşkil eden, üç köşe çatı altındaki ön yüzler bazılarında özel olarak incelenmesi gereken bir maiandr modelleri ile süslenir. Bu motif iki modelden çıkarılabilir; ya destek işiyle kenarları sun'î olarak süslenen bir kitabeden yahutta tahmin edilen şey nümonesine uygun bir halı motifinden..... Bundan başka son sava (iddia) buralarda oturanların modern ahşap oyma işleriyle karşılaşmasından çıkmıştır. Bunların kendi söylediklerine göre bu halı nümoneleri artık ortadan kalkmıştır. Özel olarak Gordiyos mezarı denen iki anıtta ve Arezostis anıtında üç köşe çatı yapısı üzerinde sürgüsü açıkca görülebilen çatı pençereleriyle tabii olarak canlandırılmıştır. Çoğu bu anıtlarda önden evin kapısı bulunmakta fakat onun arkasında kat'iyen mezar odası görünmemektedir. Bu durum bizim burada genel olarak mezarla mı ilgili olduğumuz, şehit anıtlarıyla ve dinsel yerlerle mi ilgilendiğimiz işkilini uyandırır. Birer birer anıtları anlattıktan sonra bu sorumu daha yakından inceliyeceğiz ve en sonunda burada genel olarak yalnız mezarların anlatışa konu olmadığını ve bunlardan evvel dinsel işlerin de göz önünde tutulduğunu göreceğiz. Bununla beraber bu; esastan uzak bir görünüştür.

[Sonu var.]

ŞEKSKİR "SHAKESPEAR"

Hayat ve Eserleri

[2]

H. Hilmi Ersan.

William Şekspir (1564-1616) his, ilham ve şiirin barınmasına en az müsait olan Britanya adasının yetiştirdiği en büyük ozan ve dramatisttir. Bu kömür ve duman memleketi edebiyat alanında 400 yıldan beri ikinci bir Şekspir yetiştirmemiştir. Ve yetiştirmeyeceğini İngilizler'de kabul ederler,

W. Şekspir'in babası John Şekspir, Sinitterfield'de yaşıyan bir çiftçinin oğlu idi. Annesi Mary Arden'de Wilmcote da yaşıyan

89-90 ıncı sahifeden artan.

ehybetli bir köprüdür. Bunun Bolvadın yönünden 175 metresi ve 22 gözü Sinanın'dır. Akar çayın yatak değiştirerek eski köprüden dışarı çıktığını gören Sinan bu kısmı eklemiştir. Eski köprüye bakınca bu parça daha çok ince ve güzeldir. Polipottom (Bolva-dın-Dura yeri) harabelerinde eski yıkıntıların bol mermerlerini ele geçiren Sinan köprüye bir de çok zarif ve ince bir namazgâh ve yazılı taş koydurmuştur. Ne yazık ki namazgâh şimdi pek çok bozulmuş, yürekleri parçalıyacak bir hale gelmiştir. Köprü bir de duşman saldırısına uğramış, Sakarya'dan dönen Yunan ordusu tarafından dört gözü dinamitle atılmıştır. Bu dört göz İkinci Kolordu köprücü bölümü tarafından ağaçla onarılmış isede şimdi pek bakımsızdır. Namazgâhın yazılı taşı suya düşmüş oradan Bolvadın şarbaylığına ve oradan da Afyon Müzesine getirilmiştir. Köprü'nün bu parçası ile yazılı taşın fotoğraflarını da gelecek sayıda bulacaksınız. Yazı aynen şöyledir:

- 1 - *Emere bi imareti hazel-kantara Es-sultan Süleyman
Bin Selim Han hallede mülküho ilâ ahırüz-zaman*
- 2 - *Kim ubor etti bunu sağ-u esen
(Ali) tarihını dedi tekrar hasen. 957.*

Kanunî'nin büyük bir ordu ile geçtiğini saptayan bu unurlu yazının yardımı ile bu parçanın Minar Sinan'a ait olduğunu kat'î söyleyebiliriz.

Türkiye'ya böyle ölmez eserler armağan eden Koca Sinan'la öğünür adını saygı ile anarız.

bir çiftçinin kızı idi. Şekspir 1587 de doğum yeri olan Stradford-on-Avon dan Londraya gelerek Shoreditch tiyatrosnda iş buldu. Kısa bir zaman için de sahnede iyi bir şöhret kazanarak "The King's Servants,, (Kıralın hizmetçileri) denilen bir Aktörler kumpanyasına girdi. Bu kurula hayatının sonuna kadar sadık kaldı. Az zaman içinde ekonoimsal durumunu iyileştirilerek o zaman Londranın en büyük Tiyatrolarından biri olan ve bu günde aynı yeri tutmakta bulunan Globe ve Blacfriars tiyatrolarının hisse senetlerini aldı. Kendisi edebiyat alanında ilk defa "narratif,, şiirleri ile tanındı. Bu şiirlerden en çok şöhret kazananı "Venus ve Adonis,,dir ki bunu tahminen 1590 senelerinde bastırmıştır. Bu şiirlerde çok genç bir yazıcının tarih, coğrafya ve mitolojiye ait basit bilgisi aksettiriliyor; Şekspirin felsefesinden, içtimaiyatından bir eser görülüyor.

Genç yazıcı bu sıralarda Londra'nın "Lombard Street,, [1] denilen kalabalık caddelerindeki gemici kahvelerine çok girip çıkmış ve genel görüşünü ve bilhassr coğrafi bilgisini bir üniversiteden değil, bu kahveleri dolduran Portekiz'in İspanya'nın çok bilmiş tacirlerinden, görmüş geçirmiş Venedik gemicilerinden almıştır.

Şekspir'in üzerlerinde ayrı ayrı bir kitap yazılabilecek serlerini böyle küçük bir yazıda tahlil etmiye imkân bulamadığım için yalnız adlarını ve tarihlerini vermekle iktifa edeceğim:

1 — Piyeslerinden en evvel çıkan "Henry VI,, dir ki 1589-92 senelerinde yazılmıştır. [2]

2 — "Titus Andronicus,, 1589-90 senelerinde yazılmıştır. Bu piyisde de Roma tarihinden ilham almıştır.

3 — "Loves Labour's Lost,, (Aşkın gayreti boşa gitti.)

Bu eser 1591 de basılmıştır.

4 — Two Gentlemen Of Verona (Veronadan iki kibar genç) 1591. Bu piyeste İtalyan'ın gemicilerinden alınmış bilgi çoktur. Verona şimdiki Venediğin 116 kilometre batısında bir İtalyan şehridir.

[1] "Lombard Street,, bu gün de Londra'nın borsasını ve en büyük bankalarını barındıran tecimel bir merkezdir.

[2] "Henry VI 1421-71,, siyasal karışıklık içinde 1 yaşında İngiltere ve Fransa kralı olmuştur.

Geçen 39, 40 ıncı sayılarımızda « Mezar Taşlarına göre » Tarih araştırmalarında bahsedilen halk mezar taşları.

10

Kuruş.